

Op zoek naar nieuwe vitaliteit

Advies van de projectgroep Toekomst Kerkelijk Vastgoed
Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe

Coevorden, januari 2023

H. Willibrordus
Coevorden

H. Bonifatius
Nieuw-Schoonebeek

PAROCHIE
Immanuel
ZUIDOOST-DRENTHE

H. Franciscus van Assisië
Steenwijksmoer

O.L.V. Koningin van de Vrede
Weiteveen

H. Nicolaas
Schoonebeek

Adviesrapport

Dit is het adviesrapport van de Projectgroep Toekomst Kerkelijk Vastgoed van de Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe, in januari 2023 aangeboden aan het parochiebestuur. Het rapport bevat een tiental samenhangende aanbevelingen welke processtappen en maatregelen het bestuur zou kunnen nemen om de 'bedrijfsvoering', in het bijzonder op gebied van het gebouwenbeheer, de komende jaren beheersbaar en vitaal te houden. Op basis van historische data is beschreven hoe de vijf geloofsgemeenschappen van de parochie zich demografisch en financieel ontwikkeld hebben, waar ze nu staan en wat er de komende jaren gebeurt als de trends zich doorzetten. Hierbij zijn enkele denkbare toekomstscenario's beschreven.

De verzamelde data zijn opgenomen in een spreadsheet, dat separaat aan het parochiebestuur is aangeboden.

De vijf geloofsgemeenschappen

(per 1 januari 2022)

Steenwijksmoer: 604 parochianen
dorp 910 inwoners (gemeente Coevorden)

Coevorden: 2.471 parochianen
stad 15.435 inwoners (gemeente Coevorden)

Schoonebeek: 363 parochianen
dorp 4.865 inwoners (gemeente Emmen)

Nieuw Schoonebeek: 924 parochianen
dorp 1.310 inwoners (gemeente Emmen)

Weiteveen: 841 parochianen
dorp 1.670 inwoners (gemeente Emmen)

De projectgroep

Herman van der Veen	Steenwijksmoer
Henk Oortmann	Coevorden
René Wittendorp	Schoonebeek
Harrie Schepers	Nieuw-Schoonebeek
Ronald van Veen	Weiteveen

Contact

Projectgroep	Henk Oortmann
(06) 53930162	henkoortmann@outlook.com

Parochiebestuur	Bernard Meulman
(06) 51225296	bernard_mm@hotmail.com

Bronnen

De belangrijkste geraadpleegde bronnen:

- Kaski
- Radboud University Nijmegen
- Rooms-Katholiek Nederland
- Bisdom Groningen-Leeuwarden
- Centraal Bureau voor de Statistiek
- AlleCijfers.nl
- Sociaal en Cultureel Planbureau
- Rijksdienst Cultureel Erfgoed
- Erfgoedstern
- Tilburg University
- Kadaster
- Drenthe in Cijfers
- Gemeente Emmen
- Gemeente Coevorden

Voorwoord

Nadenkend over de toekomst van onze kerkgebouwen - van de Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe - word je je er van bewust dat we als krimpende geloofs-gemeenschap, evenals duizenden andere parochies wereldwijd, op een kruispunt in de tijd zijn aangekomen. De tijdsgeest is in de loop van de tijd veranderd. Eeuwenlang had de kerk als instituut een bepalende rol in de samenleving en waren de kerkgebouwen bakens in het landschap en in het dagelijks leven van mensen. Die tijd lijkt voorbij.

Veel mensen ervaren dit als een ongemakkelijke en emotioneel beladen realiteit. Het is een kruispunt zonder weg-wijsborden. Dat maakt onzeker. Op dezelfde weg doorgaan kan niet. En dat we keuzes moeten maken is evident, zeker voor ons kerkelijk vast- en erfgoed, want de beheerkosten gaan steeds zwaarder drukken op de alsmaar kleiner wordende gemeenschap. Om financieel onheil te voorkomen moeten er verstandige keuzes worden gemaakt, zoals een goed rentmeester betaamt. We hopen dat dit adviesrapport hierin kan bijdragen.

Als projectgroep hebben we in februari 2022 opdracht gekregen van het bestuur van de Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe om advies uit te brengen over de toekomst van het kerkelijk vastgoed van de parochie. We hebben dit opgepakt vanuit zowel zakelijke als sociaal-culturele benaderingen. Zakelijk: wat komt er in financiële zin op ons af? En sociaal-cultureel: hoe belangrijk zijn de kerkelijke gebouwen voor de gemeenschap in brede zin? Maar vooral ook: hoe vitaal zijn onze gemeenschappen om de problematiek het hoofd te bieden? Bij het verzamelen van de data, ter onderbouwing van onze adviezen, hebben we voortreffelijke ondersteuning gekregen van het parochiesecretariaat. We zijn vooral dank verschuldigd aan Marjan Tholen (Administratief werker Immanuel-parochie) en Ada Görtz (secretaris Immanuel-parochie).

Zij hebben dossiers en databestanden, zoals KASKI, voor ons doorgespit om onze spreadsheets te vullen met de gevraagde statistieken. Deze spreadsheets zijn separaat aan het parochiebestuur aangeboden. De grafieken en tabellen die eruit voortkomen staan in in hoofdstuk 5. In de aanloop naar dit rapport hebben we verschillende invalshoeken verkend en daarbij telkens afstemming gezocht met het parochiebestuur en de locatieraden (van de vijf geloofsgemeenschappen van de parochie), om een gezamenlijk richtinggevoel te krijgen.

Een van die afstemmingsmomenten was de gezamenlijke thema-avond op 3 oktober jl. over de vitaliteit van onze parochie. Een zinvolle gedachtenwisseling. Het woord is nu aan het parochiebestuur en het bisdom. Welke kant moet het op met onze kerkgebouwen en onroerend goed? We wensen hen de wijsheid en besluitvaardigheid van een goed rentmeester toe. Het zullen geen gemakkelijke beslissingen zijn, maar - en dat is de onderliggende gedachte van ons advies - als we kiezen voor een zoekproces in het licht, dat wil zeggen open en ontvankelijk, in samenspraak met de betrokkenen, dan wijst de juiste weg zich vanzelf. Samen op zoek naar nieuwe vitaliteit.

Projectgroep Toekomst Kerkelijk Vastgoed
Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe

**Zoals regen of sneeuw neerdaalt uit de hemel
en daarheen niet terugkeert zonder eerst de aarde te doordrenken,
haar te bevruchten en te laten gedijen,
zodat er zaad is om te zaaien en brood om te eten
– zo geldt dit ook voor het woord dat voortkomt uit mijn mond:
het keert niet vruchteloos naar mij terug’.**

Jesaja

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	6
Hoofdstuk 2	In fasen naar beslissing en uitvoering	8
Hoofdstuk 3	De opdracht	10
Hoofdstuk 4	Stad en dorpen	12
Hoofdstuk 5	Het vastgoed van de parochie	17
Hoofdstuk 6	Vitaliteit: feiten en cijfers	27
Hoofdstuk 7	Denkbare toekomstscenario's	35
Hoofdstuk 8	Aanbevelingsbrief	41

Hoofdstuk 1

Inleiding

De cijfers in dit rapport zijn een feitelijke bevestiging van wat we eigenlijk al lang weten: onze parochie, de Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe, krimpt en vergrijsst en is hierin geen uitzondering binnen kerkelijk Nederland. Onze vijf geloofsgemeenschappen, Coevorden, Steenwijksmoer, Schoonebeek, Nieuw-Schoonebeek en Weiteveen, kampen al decennia met teruglopende aantallen, in het kerkbezoek, onder de vrijwilligers, op de katholieke basisscholen enzovoort. En de verwachting is dat de neerwaartse trend voorlopig doorgaat. De vitaliteit komt hierdoor onder druk te staan. Dit vraagt om maatregelen, althans als we in 2030, het streefjaar van het bisdom, het tij in welke vorm dan ook gekeerd willen hebben.

Vitaliteit

Achter de statistieken gaat een afnemende vitaliteit schuil, een thema dat hoog op de agenda van het parochiebestuur staat en feitelijk ook het vertrekpunt van dit rapport is. Op alle niveaus en onder alle groeperingen binnen de parochie is vitaliteitsvermindering merkbaar. Het pijnlijkst wellicht bij de vrijwilligers, een groep zonder wie de parochie niet kan functioneren. Deze groep, van voornamelijk (oudere) gepensioneerden, neemt gestaag in aantal af. Diverse activiteiten en werkzaamheden komen erdoor in de knel, of zijn het al. De prangende vraag op de bestuurstafel is derhalve hoe de 'bedrijfsvoering' van de parochie beheersbaar voor de vrijwilligers kan worden gehouden. Een ander aspect van de vitaliteit is de geringe jonge aanwas. Vrijwel alle basisscholen in de regio kampen met krimp, de katholieke het meest. Voor verschillende dreigt zelfs sluiting. In Schoonebeek overkwam dit de Nicolaasschool in de zomer van 2016. Het dorp heeft sindsdien geen katholiek basisonderwijs meer.

Ook de Pantha Rhei in Coevorden en de St. Theresiaschool in Steenwijksmoer naderen de kritische grens van het wettelijk bestaansrecht. In Weiteveen en Nieuw-Schoonebeek hetzelfde beeld; hier wordt overwogen één nieuwe school halverwege de twee buurdorpen te bouwen.

Financiën

De neerwaartse trend baart vanzelfsprekend ook financiële zorgen. De omvang van het kerkelijk vastgoed is immers nog vrijwel net zo groot als in de hoogtijdagen van voor de ontkerkelijking. Met andere woorden: steeds minder schouders moeten de alsmaar zwaarder wordende lasten van beheer, onderhoud en energievoorziening dragen. Hoe lang is dit nog vol te houden? Er moeten keuzes worden gemaakt. Wat moeten we met onze gebouwen en grondstukken? Moeten we geloofs-gemeenschappen samenvoegen en enkele kerkgebouwen afstoten, verkopen en/of een andere bestemming ervoor proberen te krijgen? Maar welke? Moeten we voor eucharistievieringen onze kerkgebouwen aanpassen, of uitwijken naar andere 'verwante' gebouwen, een dorpshuis, een school of een protestant-christelijke kerk?

Toekomstscenario's

Dit adviesrapport geeft geen pasklaar antwoord op al deze vragen, maar schetst daarentegen een aantal denkbare toekomstscenario's en mogelijke processtappen. Het doel is in 2030 - de door het bisdom geplaatste stip op de horizon - een beheersbare bedrijfsvoering en draagvlak hiervoor van de parochianen te hebben. Waarin dit uitmondt hangt af van de wijze waarop de problematiek wordt benaderd. Wat zijn onze uitgangspunten? Hoe gaan we te werk? Behoedzaam voortgaan, of doortastend zakelijke beslissingen nemen ... of ergens ertussenin.

Hoofdstuk 2

In fasen naar beslissingen en uitvoering

De doelen zijn:

- A. Voldoende perspectief bieden op een gezond en nabij kerkelijk leven.
- B. Inzicht krijgen in de behoefte aan locaties/gebouwen om kerkdiensten te vieren, in relatie tot de demografische ontwikkelingen in de parochie en de mogelijkheden deze in stand te houden.

In augustus 2021 heeft bisschop Ron van den Hout alle parochiebesturen in Groningen, Friesland en Drenthe aangeschreven met de Notitie Gebouwenbeleid Bisdom Groningen-Leeuwarden. Hierin zet hij uiteen wat van de parochiebesturen wordt verwacht op gebied van gebouwenbeheer, teneinde de beheerkosten in de toekomst hanteerbaar te houden. Kort gezegd wil het bisdom dat de parochies de problematiek in drie fasen aanpakken:

1. De oriëntatiefase

Eind 2022 moet elke parochie een richtinggevend gebouwenplan hebben opgesteld. Deze begint met een inventarisatie van zowel 'harde' als 'zachte' gegevens omtrent de kerkelijke gebouwen en de geloofsgemeenschappen. Van de staat van onderhoud van de gebouwen tot en met de demografische ontwikkelingen. En van de energielabels tot en met de emotionele en historische waarde van de gebouwen. Op basis hiervan moet het parochiebestuur voorstellen uit (laten) werken welke maatregelen mogelijk, haalbaar en het meest verstandig zijn. Moeten we de gebouwen aanpassen, duurzamer en energiezuiniger maken, en/of delen met anderen, of moeten we één of meer afstoten of een nieuwe bestemming geven en vervolgens verkopen of verhuren? Er zijn verschillende mogelijkheden, zolang ze maar gefundeerd zijn, financieel verantwoord en duurzaam.

2. De besluitvormingsfase

In de eerste helft van 2023 moeten definitieve besluiten worden genomen. Draagvlak en haalbaarheid zijn hiervoor voorwaardelijk. Daarom nodigt het parochiebestuur in deze fase belangrijke belanghebbenden formeel uit om op het concept-plan te reageren. De belangrijkste zijn - uiteraard - de locatieraden en parochianen. Wat vinden zij? Wat kunnen en willen zij? De projectgroep organiseert voor hen inspraak-bijeenkomsten, bijvoorbeeld in de vorm van workshops. Verder presenteert de projectgroep de plannen aan relevante commerciële en maatschappelijke partijen en vraagt hen om een reactie. Te denken valt aan de gemeenten, schoolbesturen, aangrenzende parochies (zijn hier samenwerkings-mogelijkheden?), het welzijnswerk, een projectontwikkelaar, maatschappelijk werk, kinderopvang, makelaars. Na deze raadplegingsronde stelt de projectgroep in samenspraak met het parochiebestuur en het bisdom een definitief gebouwenplan op.

3. De uitvoeringsfase

Het bisdom wil de plannen rond 2030 gerealiseerd hebben. Daarbij is het van belang tussentijds de vinger aan de pols te houden, want er kunnen zich ontwikkelingen voordoen waardoor het een en ander eventueel bijgestuurd moet worden.

Hoofdstuk 3

De opdracht

De opdracht die de projectgroep van het parochiebestuur heeft gekregen betreft alleen fase 1, de oriëntatiefase, zoals bedoeld in de Notitie Gebouwenbeleid van het bisdom.

De projectgroep heeft deze opdracht als volgt in concrete stappen en acties opgepakt.

Inventarisatie

Allereerst is een inventarisatie gemaakt van relevante vastgoedgegevens en het verzamelen van data over de demografische en financiële ontwikkelingen van de vijf geloofsgemeenschappen in het afgelopen decennium.

Structuur

Gelijktijdig is een structuur c.q. inhouds-opgave gemaakt voor het gebouwenplan. Het uitgangspunt was dat het rapport richtinggevend moest zijn, met een beschrijving van risico's en kansen, mogelijke toekomstscenario's en aanbevelingen, op basis waarvan het parochiebestuur beleidskeuzes kan maken voor de toekomst van de gebouwen en overig vastgoed.

Voortgang

De voortgang en aanpak is maandelijks afgestemd met het parochiebestuur.

Communicatie

Afgesproken is een open houding te hanteren naar parochianen en dorps-bewoners. Elk projectgroeplid onderhield contact met zijn locatieraad. De parochianen werden op de hoogte gehouden via onder meer het parochieblad.

Publiciteit

In juni j.l. heeft het parochiebestuur op voordracht van de projectgroep een persbericht over de aanpak van problematiek uitgebracht. Diverse lokale en regionale nieuwsmedia hebben erover bericht.

Het persbericht is in c.c. gestuurd naar mogelijke partners in het vervolgproces, zoals de gemeenten Emmen en Coevorden, de dorpsraden, schoolbesturen e.d.

Gemeentelijk overleg

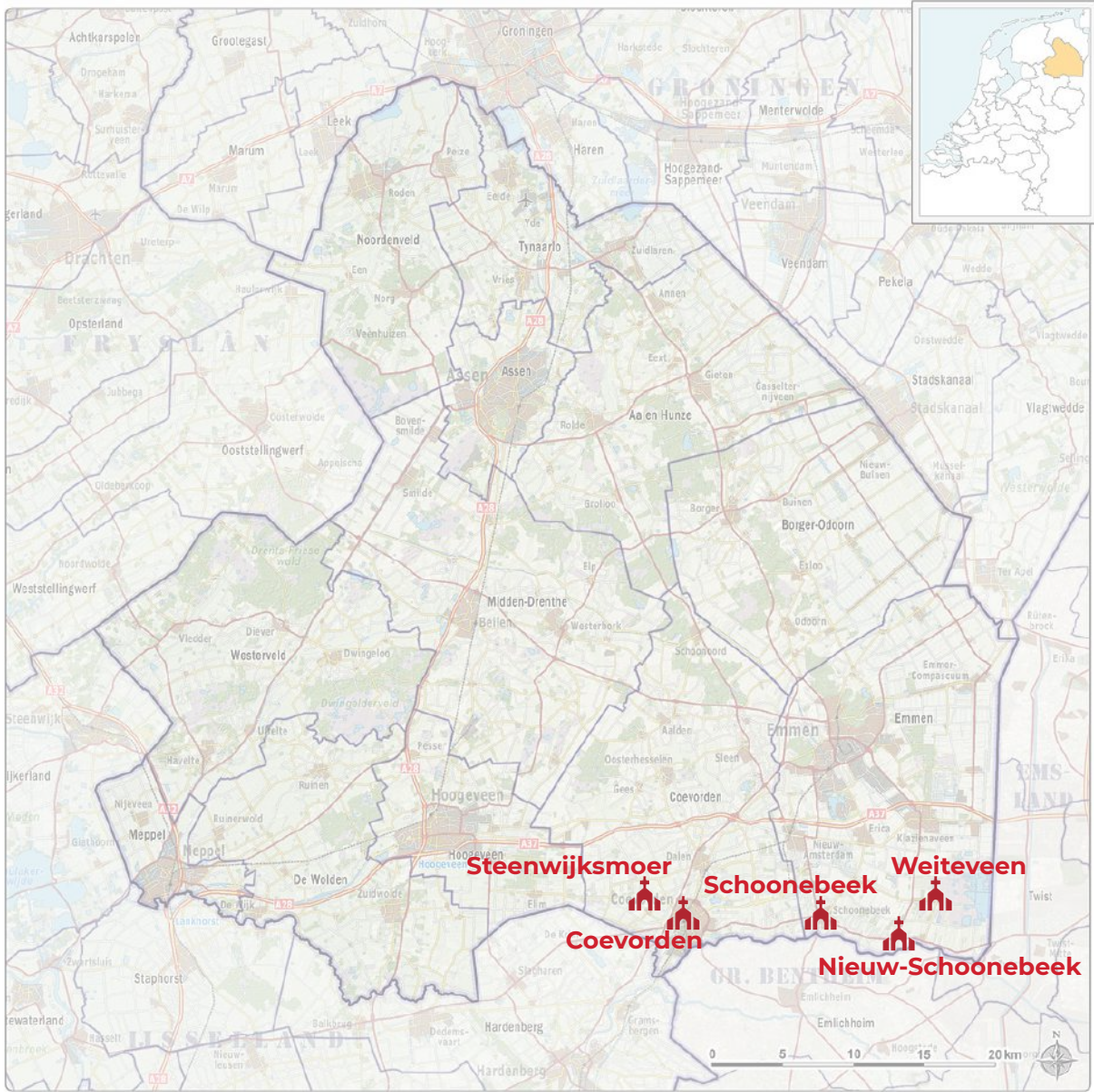
In augustus j.l. heeft de projectgroep contact gezocht met de gemeenten Emmen en Coevorden, om subsidie- en herbestemmingsmogelijkheden te bespreken. De gemeenten stellen zich hierin coöperatief op. Geen van twee heeft echter een (planologische) kerkenvisie op basis waarvan financiële steun van het ministerie verkregen kan worden. Zeventig procent van de Nederlandse gemeenten heeft wel zo'n visie. Emmen en Coevorden overwegen evenwel op dit punt gezamenlijk beleid en middelen te ontwikkelen, in samenspraak met belanghebbenden. Een van de ideeën is op korte termijn een regionale werkconferentie voor de betrokken kerkorganisaties en beleids-makers te organiseren.

Aandachtspunten

De projectgroep heeft in z'n analyse aandacht geschonken aan tal van harde en zachte aspecten van het kerkgebouwen-beheer.

Onder meer is gekeken naar:

- de bouwkundige gegevens van de gebouwen, zoals bouwjaar, locatie, oppervlakte, capaciteit, staat van onderhoud en onderhoudskosten en de planologische status;
- de sociaal-culturele en emotionele waarde van de kerkgebouwen;
- de sociaaleconomische en planologische mogelijkheden die het dorp c.q. de stad biedt voor herbestemming van een kerkgebouw.;
- het pastoraal-liturgische gebruik van de gebouwen;
- de personele en financiële vitaliteit van de geloofsgemeenschappen;
- de communicatiestrategie in fase 2, met name richting de parochianen.

Hoofdstuk 4

Stad en dorpen

Een geloofsgemeenschap maakt deel uit van een grotere gemeenschap, een stad, wijk of dorp. Ongemerkt zijn de kerkgebouwen en kerkhoven ook van diepere betekenis voor de niet-kerkelijke bewoners en voor het woonklimaat. In een klein dorp misschien nog wel meer dan in een stad, want vrijwel elke bewoner heeft er wel eens een huwelijk, doop of uitvaart bijgewoond, of een kerststal bewonderd. Daarnaast is de kerk vaak beeldbepalend voor het dorp, een markeringspunt in het landschap.

De kerk ombouwen en/of een nieuwe functie geven zal dus ook heel wat voeten in de aarde hebben in het dorp c.q. de stad. Tegelijk is de vitaliteit van de plaats, d.w.z. de sociale dynamiek, de bevolkingsgrootte en het dienstenpakket, bepalend voor de haalbaarheid van een nieuw functieconcept voor het kerkgebouw. In een stad liggen de mogelijkheden nu eenmaal ruimer dan in een klein dorp. Daarom heeft de projectgroep tevens de vitaliteit van de vijf woonplaatsen binnen de parochieregio onder de loep genomen. Het zijn vijf sterk verschillende plaatsen, die evenwel één kenmerk gemeen hebben: een stabiele bevolkingsgrootte maar wel met vergrijzing .

De Immanuel Parochie ligt in een plat-telandsgebied in de zuidoosthoek van Drenthe. De buurparochies zijn De Heilige Drie-Eenheid (Hoogeveen e.o), de Goede Herder (Emmen, Erica) en Maria Hertogin in Drenthe (Klazienaveen, Zwartemeer, Barg-er-Compascuum en Emmen-Compascuum). Aan de zuid- en oostkant ligt Duitsland. Qua openbaar bestuur heeft de parochie te maken met twee gemeenten: Emmen en Coevorden. Beide gemeenten hebben (nog) geen planologische kerkenvisie, maar zijn bereid met het parochiebestuur mee te denken in creatieve oplossingen. Eerste verkennende gesprekken hebben al plaatsgevonden.

NB: waar in de onderstaande beschrijvingen van de vijf woonplaatsen van de parochie inwonertallen zijn vermeld, betreft dit het dorp c.q. de stad plus de directe omgeving, wat in geografische statistieken met de term ‘wijk’ wordt aangeduid.

Plaats	Inwoners	R.K. parochianen	R.K. basis-scholleeerlingen	% R.K.
Steenwijksmoer	915	604	53	66%
Coevorden	15.685	2.471	264	16%
Schoonebeek	4.910	360	0	8%
Nieuw-Schoonebeek	1.310	924	81	71%
Weiteveen	1.660	841	84	51%

Enkele statistieken van de 5 woonplaatsen binnen de parochie, per 1 januari 2022

Coevorden

Van de vijf geloofsgemeenschappen van de Immanuel Parochie is Coevorden veruit de grootste, maar ook de snelst krimpende en vergrijzende. Althans, dit is aannemelijk maar niet met eenduidige cijfers te staven. Na de parochiale fusie in 2017 moest er namelijk voor de vijf gefuseerde geloofsgemeenschappen één uniforme registratiemethodiek worden opgezet. Hierdoor ontstonden statistische hiaten, met name in de Coevordense administratie. In 2017 stonden er in Coevorden nog 3.506 geregistreerde Rooms-katholieken te boek; nu, vijf jaar later 2.471.

Coevorden is een oud vestingstadje, met een historische binnenstad en 14 woonwijken, waar bij elkaar ruim 15.000 mensen wonen. De stad heeft een bovengemiddeld verenigingsleven, een passend winkel- en recreatieaanbod en een beperkte verzorgingsfunctie voor de omliggende dorpen, maar wordt hierin overvleugeld door Emmen en Hardenberg. Niettemin gaat het er in economisch opzicht voor de wind. Dit is voornamelijk te danken aan de relatief vele industriële bedrijven, gevestigd op vijf goed geoutilleerde bedrijven-terreinen. De stad heeft hierdoor een zogenaamd inkomende arbeidspendel en relatief grote logistieke stromen over weg en spoor. Sinds de eeuwwisseling zijn er zo'n 1500 woningen bijgekomen, maar door de 'verdunning' van de huishoudens is het inwonertal nauwelijks gegroeid. De groep één- en tweepersoonshuishoudens vormt nu de meerderheid. De gemiddelde woningbezetting was in 1990 2,7, nu is het 2,1. De gemiddelde leeftijd van de stad ligt op 46 jaar. (Landelijk 42 jaar.) De grootste leeftijdsgroepen van de stad zijn die van 45 tot 65 jaar en van 65-plus. Deze vormen respectievelijk 29 en 23 procent van de totale bevolking. De jongeren blijven hier ver bij achter: 15 procent is 0 tot 15 jaar en 11 procent is 15 tot 25 jaar.

De bovengemiddelde vergrijzing is te verklaren uit de zogenaamde braindrain: veel jongeren vertrekken voor studie en/of eerste carrièrestap naar de grote stad. Het relatief lage geboortecijfer tekent zich onder meer af in het leerlingental van de basisscholen. De acht basisscholen die de stad rijk is, telden in 2011 1382 leerlingen, nu 1202. De twee Rooms-katholieke scholen, de Panta Rhei school en de Sint Willibrordus school, hadden in 2011 tezamen 346 leerlingen, nu echter nog maar 264. De Panta Rhei, in 2014 gehuisvest in een modern, multifunctioneel gebouw, heeft het zwaarst te verduren: in de afgelopen tien jaar is de school teruggedaald van 80 naar 44 leerlingen.

Ook het voortgezet onderwijs van de stad kampt met dalende leerlingencijfers. In 2014 telde De Nieuwe Veste nog 1717 leerlingen, nu zijn het er nog maar zo'n 1140. Het woonklimaat van Coevorden wordt in het algemeen als aantrekkelijk ervaren. De woningen zijn relatief ruim en betaalbaar, de historische binnenstad heeft een charmant en prettig verblijfsklimaat, de omgeving is rijk aan natuur en de bereikbaarheid over weg, spoor en water is goed. Makelaars registreren een toenemende belangstelling voor Coevorden, onder meer van oudere Randstedelingen. De verwachting is dat deze trend de komende jaren zal aanhouden. Desondanks houdt de gemeente in z'n beleidsplannen rekening met een lichte bevolkingskrimp.

Steenwijksmoer

Westelijk van Coevorden ligt het kerkdorp Steenwijksmoer. De imposante Sint Franciscuskerk van het dorp torent van verre boven de weilanden uit. Steenwijksmoer is aan het eind van de achttiende eeuw ontstaan op het grondgebied van de Heren van Steenwijk van het landgoed de Groote Scheere op de grens van Coevorden en Gramsbergen.

In het uitgestrekte hoogveengebied was een keileem rug, een smalle strook grond die stevig genoeg was om een weg met aan weerszijden bebouwing te realiseren. In 1932 werd in het dorp de grote Sint Franciscuskerk met pastorie gebouwd, een jaar later kwam er ook een katholieke lagere school met hoofdonderwijzerswoning. Door verdere huizenbouw ontstond bij de kerk een centrum. Tot ongeveer 1960 groeide Steenwijksmoer naaar ongeveer 1400 inwoners, maar daarna zette een daling in. Door woningtekort en het kleiner worden van gezinnen daalde de bevolking tot het huidige aantal van 910. Woningbouw vindt slechts op kleine schaal plaats en was tot 2011 alleen voor sociaal en economisch gebonden. Doorzichten naar het open achterland benadrukken nog steeds het agrarische karakter van het dorp, al hebben veel oorspronkelijke boerderijen nu een woonfunctie. Door ruilverkaveling is de smalle optrekkende verkaveling voor het grootste deel verdwenen. De bewoners hebben een grote saamhorigheid en voelen zich sterk verbonden met hun dorp en beeldbepalende kerk. Dit komt onder meer tot uiting in het bloeiende verenigingsleven en het volle activiteitenprogramma van het dorps huis "De Schalm", waar zich het sociale en culturele leven van de dorpingen afspeelt. De korte afstand tot Coevorden maakt dat het kerkdorp sociaaleconomisch sterk verbonden is met deze stad. Gezinsverdunning, sterfte- en vertrekoverschot zorgen er voor dat het dorp over de jaren heen iets krimpt. De katholieke gemeenschap van Steenwijksmoer telde in 2010 rond de 650 ingeschreven parochianen, tien jaar later waren het er rond de 600. De katholieke basisschool, de Sint Theresiaschool, had in 2010 120 leerlingen, waarna het aantal afnam naar een kritische ondergrens. De laatste jaren is het aantal leerlingen echter gestabiliseerd rond de 50.

Weiteveen

De jongste geloofsgemeenschap van de parochie is Weiteveen, een overwegend katholiek veendorp dat z'n oorsprong heeft rond 1900 als Boekweitkolonie met als eerste bewoners de Hannoveranen en uit het Emsland, maar pas in 1954 z'n huidige naam kreeg. Voorheen heette het Amsterdamscheveld. Weiteveen bestond uit een Westelijk, vooral protestants deel en een Oostelijk, vooral Katholiek deel, tegenwoordig 1 geheel. Het inwonertal staat nu rond 1670. Het aantal katholieke parochianen slonk in de afgelopen jaren. van 1122 in 2010 tot 841. Het dorp heeft een naar verhouding ruim voorzieningenpakket: winkels, horeca, enkele MKB-bedrijven, een openlucht-zwembad, basisschool, sporthal en sportvelden. Weiteveen staat bekend om de zorginstelling van Treant en het unieke, uitgestrekte natuurgebied Bargerveen dat veel dagtoeristen, natuurliefhebbers en -onderzoekers trekt. Staatsbosbeheer beheert er een veestal, schaapskooi, infocentrum en restaurant. De Rooms-katholieke Onze Lieve Vrouwe Koningin van de Vrede kerk is de enige kerk van het dorp, dateert uit 1918 en heeft fraaie brandschilderingen en twee parochiezaaltjes. Het maakt deel uit van een (katholiek) complex, met naast de kerk de oude pastorie en het zogenaamde Zusterhuis. De gebouwen hebben de beschermde status van provinciaal monument. In de pastorie is nu het Veenloopcentrum, met vier B&B-kamers, gevestigd. In het Zusterhuis, tussen 1929 en 1995 het onderkomen van de zo-genaamde witte zusters Franciscanessen, is nu de zorggroep Vitez gevestigd. Op steenworpafstand runt zorginstelling Treant een WLZ-voorziening in een modern gebouw. In de volksmond vaak nog 'de Veltmanstichting' genoemd, naar de vermaarde pastoor/deken, die samen met de witte zusters veel voor het dorp heeft betekend.

Schoonebeek

Het welvarende oledorp Schoonebeek is qua inwonertal (ca. 4900 inwoners) de tweede plaats binnen de parochie, maar de kleinste voor wat betreft de katholieke gemeenschap (360 parochianen). Het dorp is van oudsher protestant. De statige PKN-kerk uit 1922 staat dan ook gezichtsbepalend midden in het dorpscentrum. Enkele honderden meters verderop, in een woonwijk, staat de kerk van de Rooms-katholieke gemeenschap, de Heilige Nicolaas kerk, de kleinste binnen de Immanuel Parochie. Schoonebeek kreeg na de Tweede Wereldoorlog een ongekende economische en demografische impuls. Er was olie en gas in de bodem gevonden. Van heinde en verre stroomden geschoolde arbeiders en ingenieurs toe, onder andere uit het katholieke Twente. In korte tijd ontstond er een volwaardige katholieke gemeenschap die toe was aan een eigen school en een eigen kerk. Die kwamen er in 1951: twee houten noodgebouwtjes aan de Kosterijweg. De school kreeg binnen 10 jaar een modern stenen onderkomen, maar voor de kerk heeft het nog tot 1979 geduurd. In de jaren negentig liep het rendement van de olie- en gaswinning sterk terug. De NAM besloot 'het veld' technisch te herstructureren. Dit ging gepaard met een fors verlies van arbeidsplaatsen. De goed opgeleide NAM'ers vonden echter gemakkelijk elders een baan, vaak met ruimhartige steun van het grote concern, maar de meesten bleven in hun dorp wonen. De ingaande arbeidspendel werd een uitgaande. Schoonebeek veranderde in een forensendorp. Veel jonge adolescenten trokken daarentegen wel weg; zij kozen omwille van studie of carrière voor de grote stad. Kort voor de eeuwwisseling vertaalde dit zich voor het eerst sinds lange tijd in een lichte bevolkingskrimp.

Ondertussen was Schoonebeek geen zelfstandige gemeente meer. Na de gemeentelijke herindeling van 1996 was het, samen met Weiteveen en Nieuw-Schoonebeek, opgegaan in de gemeente Emmen. Het dorp behield evenwel een gezond verenigingsleven, een relatief goed voorzieningenpakket en een gevuld sociaal-cultureel programma. Dit prettige woonklimaat heeft ongetwijfeld bijgedragen aan de florerende woningmarkt van het dorp. Ook de forse nieuwbouwimpuls rond de eeuwwisseling bleek een schot in de roos. Leegstand was/ is er niet of nauwelijks. Mede hierdoor is het inwonertal in het laatste decennium redelijk stabiel gebleven, te weten tussen de 4900 en 4850 inwoners, wel met een overgroot aandeel 55-plussers. Het gemeentebestuur heeft in z'n woonvisie tot 2030 beperkte nieuwbouwmogelijkheden voor Schoonebeek aangekondigd. In de katholieke gemeenschap is nadrukkelijke krimp en vergrijzing gaande. In 2017 telde katholiek Schoonebeek nog 523 geregistreerde parochianen, nu nog 360. Het leerlingental van de H. Nicolaasschool zakte in 2016 onder het wettelijk minimum en in de zomer van 2016 moest de school z'n poorten sluiten.

Nieuw-Schoonebeek

Nieuw-Schoonebeek, lintdorp langs de Europaweg, van het gehucht Koelveen tot aan de grensovergang bij het Duitse Twist, is qua inwonertal het op één na kleinste dorp van de parochie, maar qua aantal parochianen de op één na grootste geloofsgemeenschap. Van de 1310 Nieuw-Schoonekers zijn er 924 rooms-katholiek, d.w.z. bij de parochie ingeschreven. Opmerkelijk is dat dit aantal in de afgelopen tien jaar vrij stabiel is gebleven. Het dorp is relatief jong. Pas in de eerste helft van de 19e eeuw was er sprake van permanente bewoning. Katholieke kolonisten uit het aangrenzende Münsterland kochten toen de booën (veestallen) en weidegronden van de oud-Schoonebeker herenboeren op en bouwden er boerderijen op de smalle zandrug tussen het beekdal en het hoogveen. Het inwonertal begon te groeien. In korte tijd was het dorp toe aan een eigen kerk. In 1855 stond die er: de Sint Bonifatius kerk. Daarvan resteert nu echter alleen nog de toren. Op steenworp afstand staat de (moderne) kerk die in 1967 in gebruik is genomen. Evenals Schoonebeek is de opkomst en neergang van de olie- en gaswinning (door de NAM) bepalend geweest voor de welvaart van Nieuw-Schoonebeek. Medio jaren vijftig van de vorige eeuw begon de opbloei. Tussen de boerderijen verrezen woningen, winkels, horeca, dienstverleners en technische bedrijfjes. In de jaren negentig kwam de kentering, De bedrijvigheid van de NAM verdween. De meeste dienstverlenende bedrijven moesten de deuren noodgedwongen sluiten, waaronder busbedrijf Pieper, een begrip in de regio. Winkels heeft Nieuw-Schoonebeek inmiddels niet meer. Ook de enige basisschool van het dorp heeft het zwaar, getalsmatig althans. Telde de Gerardus Majella school in 2010 nog ruim 150 leerlingen, nu zijn het amper 80.

Een samenvoeging met de St Franciscus-school van buurdorp Weiteveen - anderhalf kilometer van elkaar - wordt overwogen. De gemeente Emmen heeft al geld op de begroting gereserveerd voor een nieuw gezamenlijk schoolgebouw, dat vooralsnog halverwege beide dorpen is gedacht. Ondanks het afnemende geboortecijfer is het inwonertal van Nieuw-Schoonebeek de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. Maar gezien de sterke vergrijzing moet rekening worden gehouden met toenemend krimp. Of dit gevolgen zal krijgen voor de vitaliteit van het dorp? De Nieuw-Schoonebekers hebben de reputatie weerbaar en ondernemend te zijn. Hun sociale cohesie is sterk en het collectieve organisatievermogen vermaard. Dit blijkt onder meer uit de verschillende dorpsfeesten waaraan iedereen meedoet. Bekende vaandel-dragers van het dorp zijn de jongerensoos Rumah Pemuda, die telkens weer bijzondere muziekfestivals weet te organiseren, en de voetbalvereniging die voor zo'n kleine club opzienbarende sportieve successen wist te behalen. Om de voetbalsport voor het dorp te behouden heeft het verenigingsbestuur in 2003 besloten de jeugd samen te voegen met die van v.v. Weiteveen.

Hoofdstuk 5

Het vastgoed van de parochie

In dit hoofdstuk een overzicht van de betreffende kerkgebouwen. Per geloofsgemeenschap zijn ze in woord en beeld weergegeven, met daarbij de relevante vastgoedinformatie.

Steenwijksmoer

De St. Franciscuskerk van Steenwijksmoer is gebouwd in 1932 dankzij de inspanningen van pastoor Slosser die, in korte tijd een flinke som geld bijeen had gespaard met bedelpreken en tienduizenden bedelbrieven. De imposante kerk in het centrum van Steenwijksmoer heeft de planologische status van rijksmonument en torent hoog boven het dorp uit. Het is gebouwd in een vroeg 20ste eeuw stijl waarbij de principes van de ambachtelijke bouwstijl van Berlage te herkennen zijn, gecombineerd met Romano-Gotische elementen. Bijzondere kenmerken van het gebouw zijn de robuuste zadeldaktoeren (met een mozaïk van het Drentse wapen) gebouwd boven het piesterkoor, de gebrandschilderde ramen en de unieke muurschilderingen van de Friese schilder Jacob Ydema.

Het gebouw heeft een grondoppervlak van ongeveer 700 m². De onderhoudsstaat is goed. De kerk staat op een perceel van 10.000 m², volledig eigendom van de parochie.

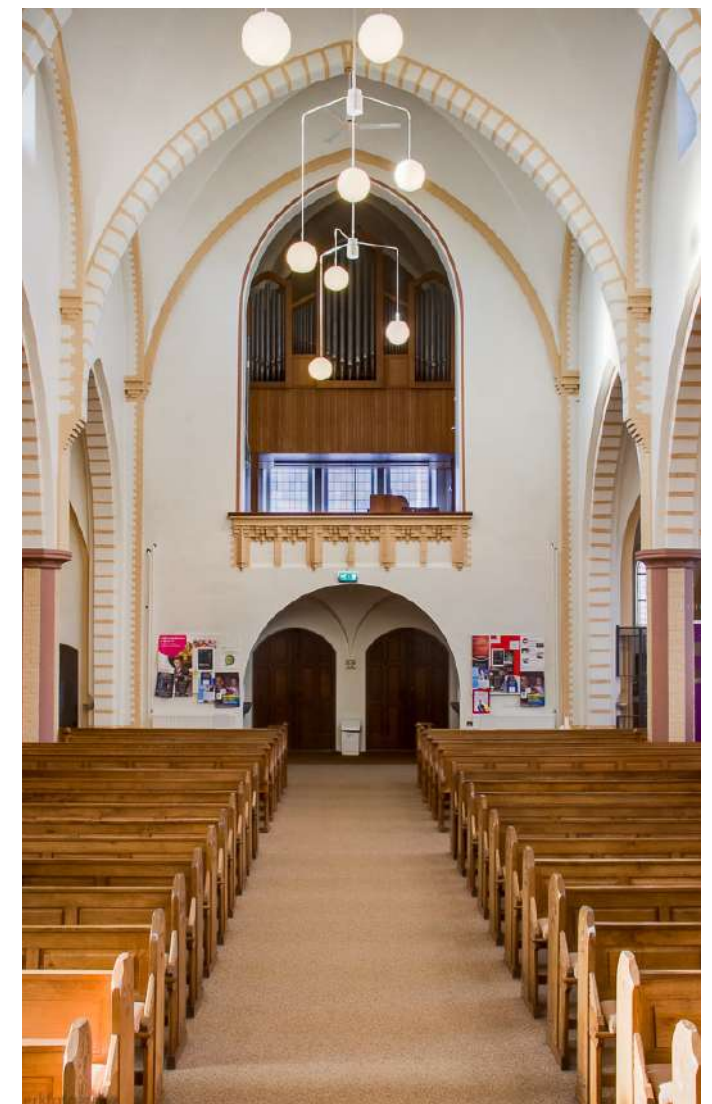
Op het perceel bevinden zich tevens de toegangsweg met voorplein, een houten parochiegebouw, het kerkhof met perceel voor uitbreiding en de voormalige hoofdmeesterwoning die verhuurd wordt. De monumentale oude pastorie naast de kerk is niet meer in eigendom van de parochie. Aan de overzijde van de Kerkweg bezit de parochie een weideperceel van 4.093 m², dat o.a. dienst doet als ijsbaan van het dorp en een bosperceel van 1.216 m².

Coevorden

De H. Willibrorduskerk aan de Wilhelminasingel 2 te Coevorden is een neogotische kerk, ontworpen door W. te Riele en gebouwd in 1914. Het gebouw heeft sinds 1992 de status van jong rijksmonument. Dit verschaft subsidies voor onderhoud en restauraties. De onderhoudsstaat kan goed worden genoemd. In 1995 is achter de kerk het zogenaamde Antoniusgebouw bijgebouwd, voor vergaderingen e.d. Direct aangrenzend, aan de achterzijde, de pastorie met garagebox en tuin. De pastorie heeft ingang op St Janstraat 10. Bij elkaar staan de gebouwen op één kadastrale kavel (D4867) van 1836 m2. De kerk ligt in de oude binnenstad, ingesloten tussen woningen en appartementen en heeft daarom geen eigen parkeerterrein. Maar op loopafstand is er voldoende parkeerruimte. Anders dan bij vele andere kerken ligt de katholieke begraafplaats van Coevorden niet in de buurt van de kerk, maar op ca. 2 km afstand, aan de Looweg. De 210 meter lange muur om het 2650 m2 grote kerkhof dateert van 1874 en heeft eveneens een monumentale status.

Schoonebeek

De H. Nicolaaskerk is een relatieve nieuw en modern kerkgebouw en gebouwd in 1979. De kerk heeft zijn entree aan het Spanjaardspad en bevindt zich in een woonomgeving op een perceel van 859 m2.

Er zijn regulier maximaal 120 zitplaatsen die kunnen worden uitgebreid met 60 plaatsen door de schuifwand naar de parochiezaal te openen.

De kerk wordt als intiem ervaren. Ook bij een beperkt aantal kerkgangers heeft men niet het gevoel verdwaald in een grote kerk te zitten.

Op de verdieping bevindt zich de voormalige pastoorswoning. De woning heeft aan de zijkant van het gebouw een eigen entree. De woning wordt op dit moment extern verhuurd. Op het terrein is ook nog een garage aanwezig. Het aantal parkeerplaatsen rondom de kerk is beperkt.

Nieuw-Schoonebeek

Nieuw-Schoonebeek is gelegen in het beekdal van het Schoonebeker Diep (natuurlijke grens met Duitsland) in het uiterste zuidoosten van Drenthe. Het is een streekdorp, met een langgerekt lint langs de Europaweg en ontstond in het begin van de negentiende eeuw als een ontginning van boeren uit het Münsterse. Deze bewoners waren voornamelijk katholiek. Men ging in Twist (Duitsland) ter kerke. In 1848 werden serieus pogingen ondernomen tot de stichting van een eigen parochie en de bouw van een eigen kerk en op 16 oktober 1849 was de kerk gereed en werd ingewijd door Aarts priester van Kessel. In 1917 kwam Pastoor Huurdeman tot de conclusie dat het kerkgebouw te klein was en in 1919 werd de Parochie Weiteveen opgericht. In 1951 werd in Schoonebeek een noodkerk geplaatst, wat ook weer enige verlichting gaf. In 1963 was er een doorbraak en werd begonnen met het ontwerpen van een nieuwe kerk. In 1967 werd de huidige kerk in gebruik genomen en werd de oude kerk afgebroken. Dit alles onder begeleiding van Pastoor Streppel. De kerktoren werd hierbij gespaard en is nog steeds het middelpunt en baken voor de bevolking uit Nieuw-Schoonebeek en omgeving. In 1968 is er toestemming voor het verplaatsen van het oude kerkhof van de hoek Europaweg/Kerkenweg naar de noordkant van het perceel. In 1969 heeft de toenmailge Gemeente Schoonebeek het stuk grond van het oude kerkhof overgenomen waar nu nog oude kerktoren steeds staat.. De toren staat omschreven als een belangrijk monument, waarvan het behoud met kracht is na te streven. In 1997 moest het dak van de kerk vernieuwd worden en het ontbrekende geldbedrag werd bijeengehaald door een ludieke actie. Bij de actie ging Pastoor de Vries op het dak zitten onderbegeleiding van een engel. Terwijl de pastoor op het dak zat, werd er een braderie gehouden in de Pastorietuin.

Het gehele Perceel heeft een totale oppervlakte van 13.226 m²
De oppervlakte van de Pastorie is 428 m²
en van de Kerk 760 m².

De oude Pastorie, bouwjaar 1850, wordt momenteel verhuurd aan Museum Janning. Wel is de kleine vergaderzaal, links-boven in de Pastorie (oude biljartkamer van Pastoor Streppel) in gebruik door het secretariaat en de Locatieraad van St. Bonifatius. Deze heeft een eigen opgang is is gescheiden van de eigenlijke Pastorie.

Weiteveen

De Onze Lieve Vrouwe van de Vrede kerk is gebouwd in 1918 en heeft de status van provinciaal monument. Het staat op een perceel van 1225 m². De kerk was in 1925 landelijk nieuws door het gestolen tabernakel wat later aan een veenweg is terug gevonden. Destijds kwamen er veel schenkingen uit het hele land binnen waarvan diverse gebouwen zijn gebouwd.

Naast de kerk beschikt de locatie over een vrijstaande pastorie op een perceel van 1870 m². De pastorie is thans in gebruik als secretariaat. Het kerkhof, in het hoogveen gelegen, met urnenmuur heeft een oppervlak van 5030 m². Een bijzonder bouwwerk op de begraafplaats is de oude kapel waarin het in 1925 gestolen en teruggevonden tabernakel wordt bewaard.

Hoofdstuk 6

Vitaliteit: feiten en cijfers

Dit hoofdstuk is het hoofdstuk van de statistieken. Hoe hebben de parochie met de vijf geloofsgemeenschappen zich in het afgelopen decennium ontwikkeld? Waar staan ze nu en waar gaat het heen als de trends zich doorzetten? Een blik in de toekomst, hoe moeilijk, zo niet onmogelijk dat ook is, dient als de spreekwoordelijke stip op de horizon, die richting geeft aan de besluitvorming over de te nemen maatregelen. Het bisdom heeft wat dit betreft ervoor gekozen de visie te richten op het jaar 2030.

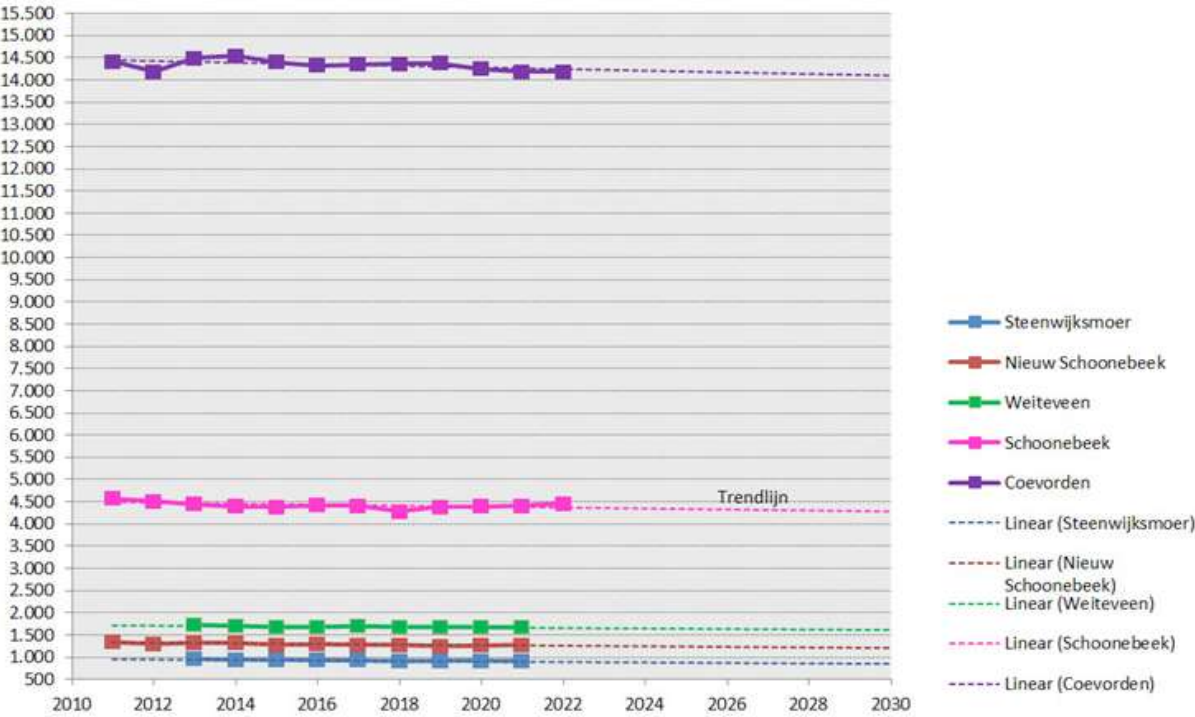
Om de ontwikkelingslijnen in zicht te kunnen brengen heeft de projectgroep zoveel mogelijk data verzameld over diverse onderwerpen om de vitaliteit van de vijf geloofsgemeenschappen en parochie als geheel gedurende het laatste decennium goed in kaart te brengen. De verzamelde gegevens variëren van het aantal parochianen tot en met de omvang van het kerkelijk vastgoed.

En van het aantal vrijwilligers, kerkelijke huwelijken, eerste communies, uitvaarten tot en met de financiën en onderhoudsbudgetten.

Voor bepaalde jaren ontbraken soms getallen. Deze zijn zo goed mogelijk geïnterpoleerd. Alle gegevens zijn verzameld in een spreadsheet inclusief vele grafieken om de meerjaren trends weer te geven. Het spreadsheet is separaat aan het parochiebestuur aangeboden. De meest relevante grafieken en tabellen treft u aan in dit hoofdstuk.

Vitaliteit dorpen

De Immanuelparochie bestaat uit de plaatsen Steenwijksmoer, Coevorden, Schoonebeek, Nieuw-Schoonebeek en Weiteveen. De inwonersaantallen van deze plaatsen zijn het laatste decennium redelijk stabiel (zie grafiek 5.1) met een totaal aantal inwoners van 22.452 in 2021.

Grafiek 5.1 Inwonersaantallen van de plaatsen in de Immanuelparochie

Basisscholen

Coevorden heeft twee R.K. basisscholen terwijl Nieuw-Schoonebeek, Weiteveen en Steenwijksmoer er ieder één hebben. In Schoonebeek is de R.K. Basisschool in 2016 gesloten. De leerlingenaantallen laten

een neerwaartse trend zien vanaf 2011. Het aantal katholieke basisschoolleerlingen ging van 2.262 in 2011 naar 1.798 in 2021, een afname van 20%. Het totaal aantal leerlingen in Zuidoost-Drenthe nam over dezelfde periode met 13% af.

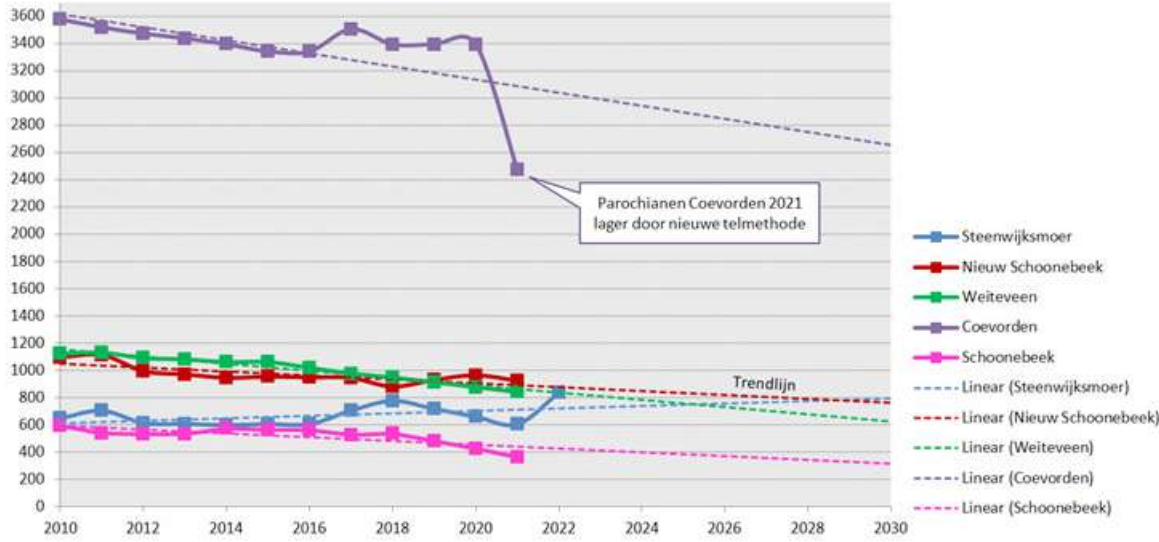

Grafiek 5.2 Basisschoolleerlingen op R.K. basisschool in de plaatsen in de Immanuelparochie

Vitaliteit geloofsgemeenschappen

De vitaliteit van de geloofsgemeenschappen wordt weergegeven door middel van vier grafieken. De katholieke geloofsgemeenschappen in de vier dorpen laten een licht neerwaartse trend zien van 2010 tot 2021 wat betreft het aantal geregistreerde parochianen zien. Het aantal parochianen in Steenwijksmoer lijkt stabiel.

Coevorden laat een neergaande trend zien vanaf 2010. Het veel lagere aantal Coevorder parochianen in 2021 wordt veroorzaakt door een verbeterde telmethode. Dezelfde telmethode toepassend over de voorgaande jaren zou het aantal parochianen meer in lijn brengen met 2021.

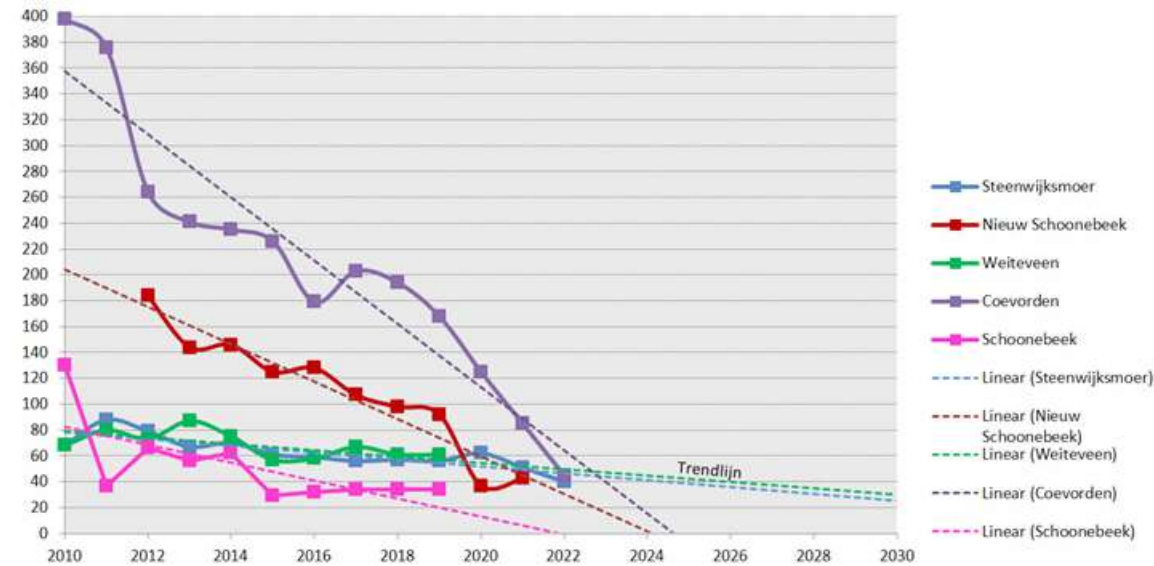

Grafiek 5.3 Parochianen per geloofsgemeenschap

Kerkbezoek

Het kerkbezoek in de vijf locaties laat een neergaande trend zien van 2010 tot 2021. Coevorden en Nieuw Schoonebeek hadden in het verleden grote aantallen kerkgangers, maar laten tevens de sterkste afname zien.

De geloofsgemeenschappen van Weiteveen, Schoonebeek en Steenwijksmoer laten over de jaren heen een hele geleidelijke afname in het aantal kerkgangers zien.

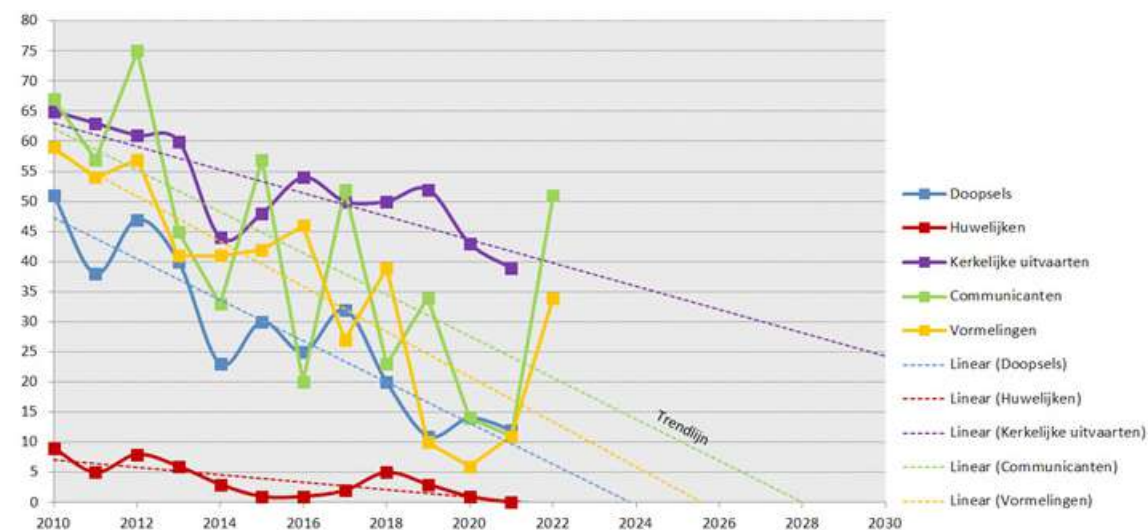
Grafiek 5.4 Kerkbezoek per locatie

Sacramenten en uitvaarten

Het aantal bijzondere plechtigheden zoals Doopsels, 1ste Heilige Communie, Vormsel, huwelijken en uitvaarten zijn voor de gehele Immanuelparochie weergegeven in grafiek 5.5.

De aantallen communicanten en vormelingen laten een jojo-effect zien. Dit komt doordat deze plechtigheden vaak om het jaar plaatsvinden.

Het aantal bijzondere plechtigheden is over het algemeen gedaald over de jaren 2010-2021. Vooral in de coronajaren 2019 tot 2021 zijn er minder doopsels, communicanten en vormelingen. Het jaar 2022 laat een inhaaleffect zien waarbij het aantal communicanten en vormelingen hoog is. Het aantal kerkelijke huwelijken is in de parochie gedaald naar vrijwel nul per jaar.

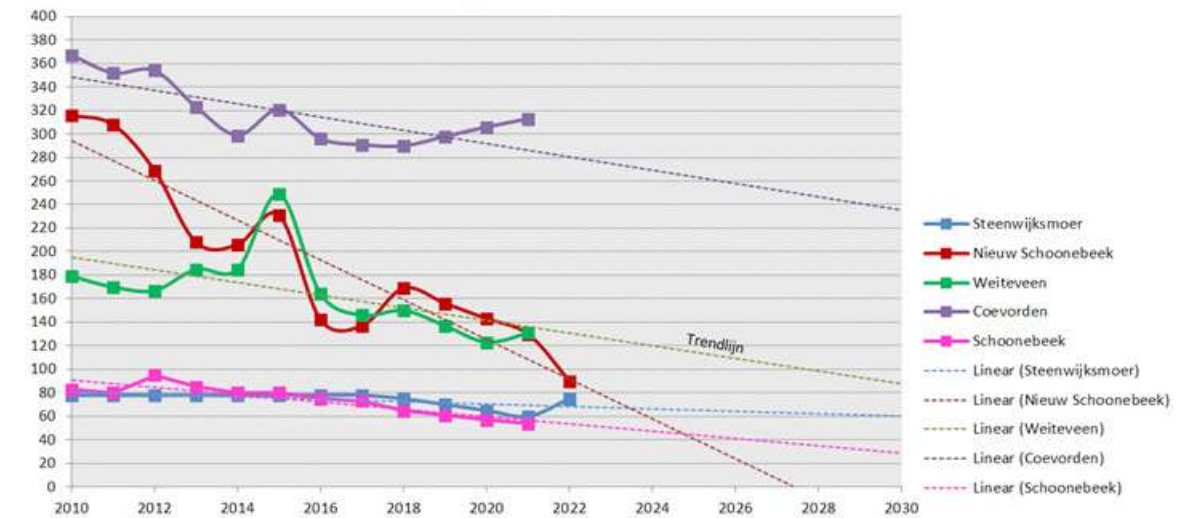

Grafiek 5.5 Sacramenten en uitvaarten in de Immanuelparochie

Vrijwilligers

De vijf geloofsgemeenschappen drijven op de vrijwilligers. Grafiek 5.6 laat het aantal vrijwilligers zien vanaf 2010 in de vijf locaties van de parochie. Het aantal koorleden is niet voor elke locatie bekend en daarom uit de grafiek gehouden.

De meeste locaties laten een neergaande trend zien. Nieuw-Schoonebeek had rond 2010 een relatief groot aantal vrijwilligers, Dit is de laatste 10 jaren sterk gedaald en nu meer in lijn met de andere geloofsgemeenschappen.

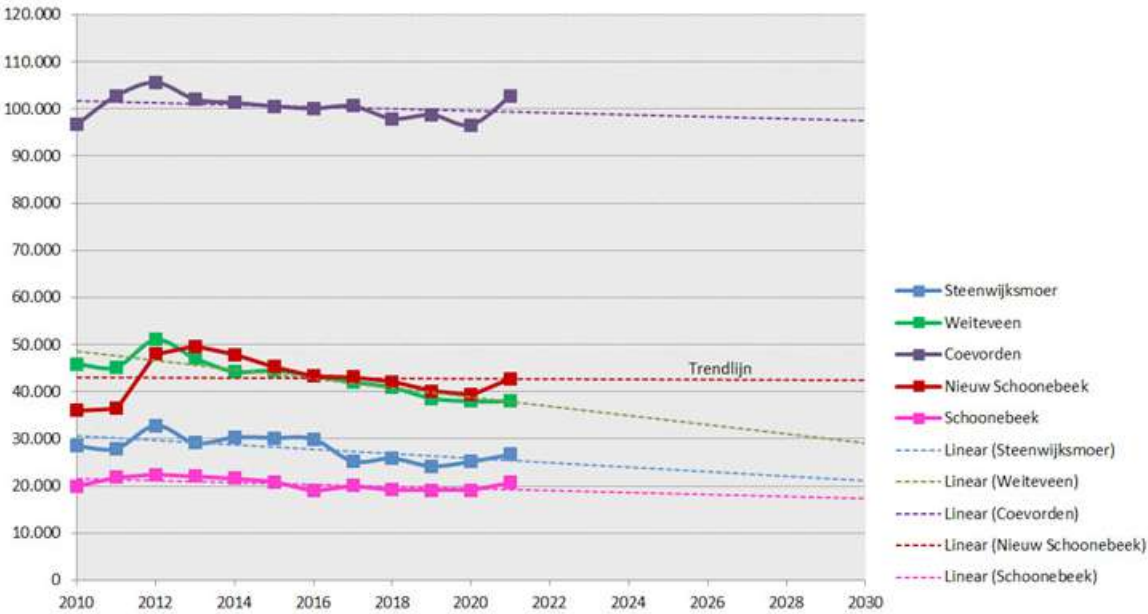

Grafiek 5.6 Vrijwilligers per geloofsgemeenschap (exclusief koorleden)

Financiën

Voor de financiële situatie van de parochie en vijf geloofsgemeenschappen is gekeken naar vele aspecten. In deze paragraaf zijn grafieken weergegeven per locatie voor de Kerkbalans, lasten/baten en vermogen. Overige financiële gegevens staan in het separate spreadsheet.

De Kerkbalans is de voornaamste inkomstenbron van de parochie en is redelijk stabiel over het laatste decenium (zie grafiek 5.7). De lokaties Weiteveen en Steenwijksmoer laten een lichte afname zien, terwijl de overige drie locaties stabiele Kerkbalans opbrengsten hebben.

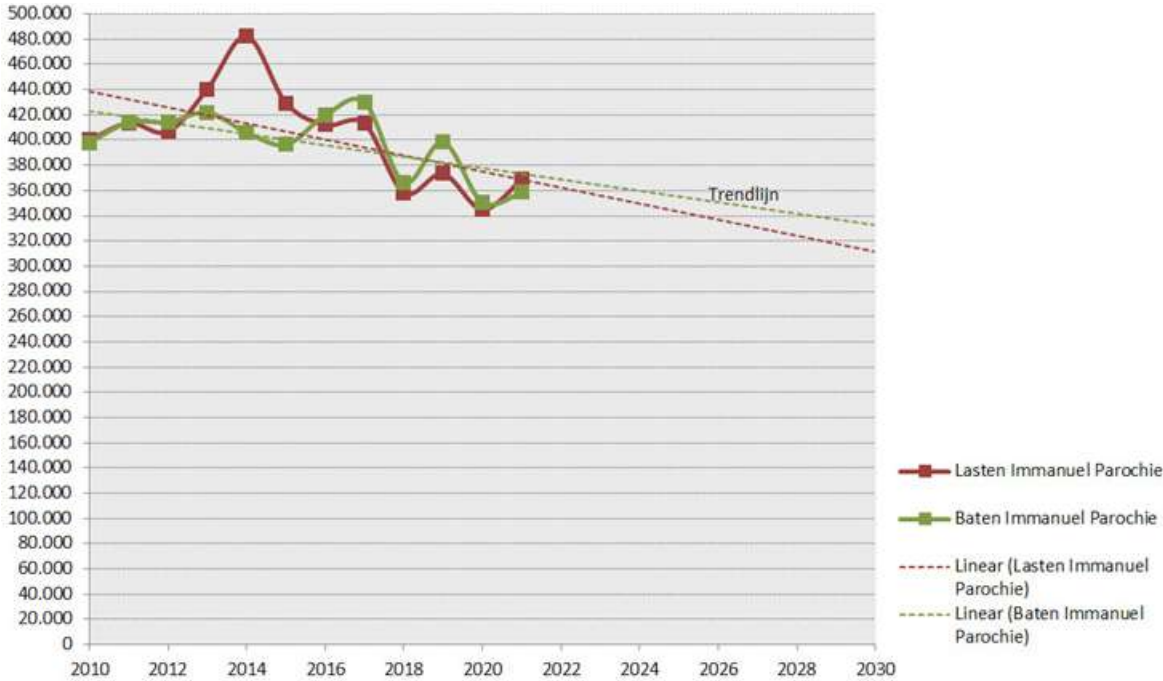

Grafiek 5.7 Kerkbalans per locatie

Lasten en baten

De totale lasten en baten gaan gelijk op en nemen af over de jaren (zie grafiek 5.8). In 2010 waren de lasten en baten rond de 400.000 euro per jaar, in 2021 rond de 360.000 euro per jaar.

De hogere lasten in 2014 komen door eenmalige hogere uitgaven in Weiteveen (reden: onderhoud kerkgebouw?).

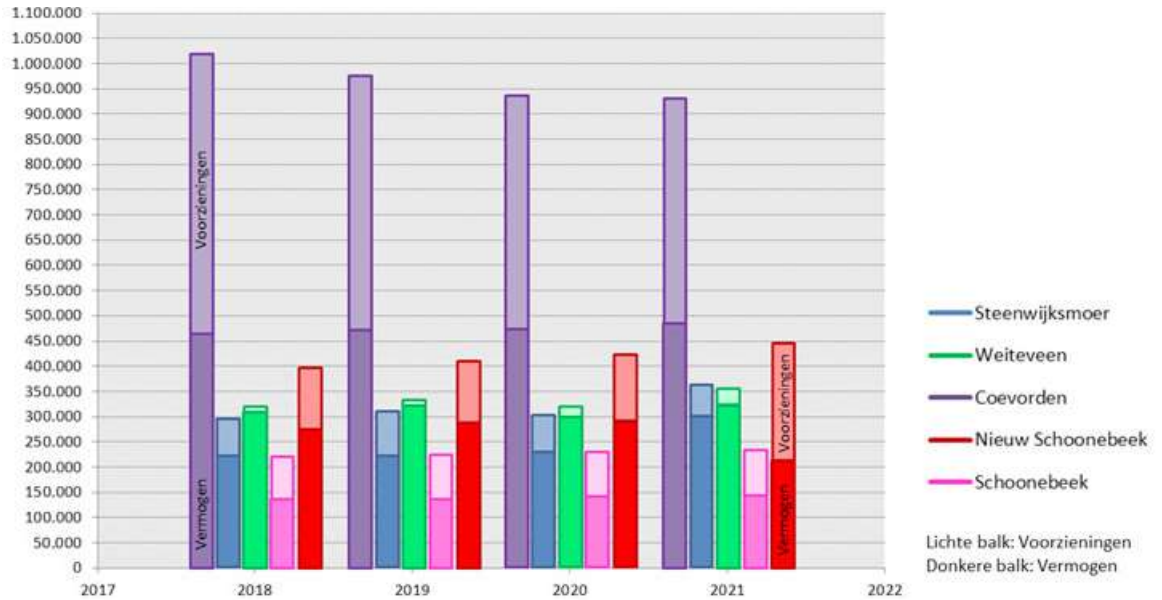

Grafiek 5.8 Lasten en baten van de Immanuelparochie

Vermogen en voorzieningen

Er zijn betrouwbare en consistente cijfers beschikbaar betreffende het vermogen en de voorzieningen (voor groot onderhoud) per locatie voor de jaren 2018 t/m 2021 (zie grafiek 5.9). De cijfers over de jaren daarvoor zijn niet helemaal consistent tussen de verschillende locaties (dit betreft in- en exclusief voorzieningen) en daarom buiten de grafiek gehouden.

Zowel het totale vermogen als de voorzieningen zijn toegenomen van 2018 tot 2021. Het totale vermogen (inclusief voorzieningen) van de Immanuelparochie steeg van 2,23 mln euro in 2018 naar 2,34 mln euro in 2021.

Grafiek 5.9 Vermogen en voorzieningen per locatie

Meerjarenonderhoudsplanung

In mei en juni 2022 heeft Adviesbureau Van der Plas uit Groningen in opdracht van het bisdom een inspectie uitgevoerd op de staat van onderhoud van de gebouwen van de Immanuel Parochie. Op basis hiervan heeft het bureau in oktober 2022 een bouwkundig advies en een kosten-calcuatie opgesteld voor het Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) van de gebouwen tot en met 2032. De becijfering komt neer op een gemiddelde uitgave van in totaal

€ 103.680 per jaar, ofwel ruim € 1 miljoen tot en met 2032.
In algemeenheid kan gesteld worden dat de onderhoudsstaat van de gebouwen van de Immanuel Parochie redelijk tot goed is. Uiteraard is regulier onderhoud nodig, met name aan het voeg- en schilderwerk. Tevens zijn op detailniveau gebruikelijke vervangingen en reparaties nodig. In onderstaand tabel is een samenvatting gegeven van dit MJOP-advies.

Locatie	Gebouw	Staat van onderhoud (algemeen) en Advies MJOP (hoofdzakelijk)	Gemiddelde jaarlijkse kosten MJOP t/m 2032
Steenwijksmoer H. Franciscus	Kerk	S.v.o. redelijk. Stalen ligger stookruimte en bitumen platte daken vervangen. Herstel met-sel- en voegwerk. Ketel vervangen. Klimijzers toren verbeteren. Plafondplaten kerk ver-vangen. Elektrische bedrading veiliger maken.	€ 11.361,-
Coevorden H. Willibrordus	Kerk	s.v.o. redelijk tot goed. Periodiek schilder-, voeg- en pleisterwerk. Trap in toren versterken. Herstel scheefstand kruis op toren. Vervanging verwarmingsketel.	€ 25.455,-
	Parochie-gebouw	S.v.o. goed. Jaarlijks onderhoud en schoonmaak.	€ 2.285,-
Schoonebeek H. Nicolaas	Kerk	S.v.o: redelijk tot goed Schilderwerk interieur en exterieur. Herstel tuinmuur en hek. Reinigen en diverse kleinere werkzaamheden.	€ 16.484,-
Nieuw-Schoonebeek H. Bonifatius	Kerk	S.v.o: redelijk tot goed. Aanbrengen valbeveiligingvoor-zieningen. Vervangen cv-ketels.	€ 26.002,-
	Pastorie	S.v.o: matig tot redelijk Schilder- en voegwerk. Aanbrengen vallbeveiligingsvoorzieningen.	€ 11.095,-
Weiteveen OLV Koning vd vrede	Kerk	S.v.o: redelijk tot goed. Voeg- en schilderwerk.	€ 6.843,-
	Pastorie	S.v.O: matig tot redelijk. Schilderwerk. Aanbrengen valbeveiligingsvoorzieningen.	€ 4.155,-
Totaal			€ 103.680,-

Tabel 5.10 Staat van Onderhoud en Meerjarenonderhoudsplanung

Energiegebruik

Door de stijgende energieprijzen wordt het gas en electriciteitsverbruik steeds relevanter voor de financiële situatie van de parochie. Grafiek 5.11 laat het energieverbruik zien voor elk van de vijf locaties. Het is duidelijk dat de drie grote kerkgebouwen in Steenwijksmoer, Coevorden en Nieuw-Schoonebeek het meeste gas verbruiken.

De kerk in Schoonebeek heeft het laagste gasverbruik omdat die het kleinst is en het meest recent gebouwd. Het electriciteitsverbruik is met uitzondering van Weiteveen niet heel verschillend tussen de locaties. Het verbruik in Schoonebeek is inclusief de bovenwoning.

Locatie	Gasverbruik 2019 (in m3)	Electriciteitsverbruik (in m3)
Steenwijksmoer	8.386	3.647
Coevorden	8.842 225 207	936 3.955 1.303
Schoonebeek	3.237	3.096
Nieuw-Schoonebeek	6.880	4.002
Weiteveen	4.514	2.348
Totaal	32.291	19.287

Tabel 5.11 Energieverbruik per locatie

Hoofdstuk 7

Denkbare toekomstscenario's

Niemand kan in de toekomst kijken. Hooguit kunnen statistische trends worden waargenomen, die waarschijnlijke beloftes voor de komende jaren in zich dragen. De belofte voor de Immanuel Parochie Zuidoost-Drenthe lijkt naar voortzetting van de krimp en vergrijzing te gaan. Het aantal parochianen nam de laatste 10 jaren gestaag af. Op een doorsnee zondagochtend blijft het aantal kerk-gangers meestal beperkt tot enkele tientallen. De meesten van hen zijn ouderen. Er zijn drie keer zoveel uitvaarten dan dopen. Kerkelijke huwelijken zijn er nauwelijks nog - in 2021 zegge en schrijve één. Het ooit omvangrijke leger van vrijwilligers is uitgedund en verouderd. Het (getalsmatige) bestaan-recht van de katholieke basisscholen staat op de tocht. En de financiën dreigen in de rode cijfers te belanden. Kortom, de vitaliteit van de vijf geloofsgemeenschappen van de Immanuel Parochie staat onder druk. Daarentegen is de vermogenspositie van de parochie relatief goed te noemen, staan de gebouwen er fraai en goed onderhouden bij en is er met een samenhangend pakket aan verstandige maatregelen nieuwe levensvatbaarheid mogelijk. Ongetwijfeld zal hierbij ook een dosis nieuw elan nodig zijn.

Transities

En wie weet geeft de tijdsgeest onverwachte impulsen. Denkbaar is het zeker, we leven in een turbulente tijd, beladen met ethische vraagstukken, waarop de kerken mogelijk antwoord kunnen bieden. De media staan bol van oorlog, geweld, vluchtelingenstromen, klimaatcrisis en geopolitieke spanningen, maar ook van hoop en verandering die voort kunnen komen uit de grote transities en wetenschappelijke doorbraken. Deze ontwikkelingen zullen het leven, waar dan ook op de 'global village', ingrijpend veranderen. Opmerkelijk is dat plattelandsregio's hierbij dit keer niet op het tweede plan staan, maar wellicht een voortrekkersrol krijgen.

Denk aan de verduurzaming van de landbouw en de voedselvoorziening, de biobased economy, de energietransitie, de ontwikkeling van e-towns en de hernieuwde belangstelling voor natuur en milieu.

Daarnaast blijkt uit statistieken van onder meer het CBS, het SCP en het RIVM dat de geestelijke nood in ons land groot is. Althans, het is nog nooit zo druk geweest bij psychologen en psychiaters, ondanks de sterk gegroeide economische welvaart. Statistici meten een verviervoudiging van depressieve klachten in de afgelopen vijftig jaar. Met name eenzaamheid neemt toe. Eén op de drie Nederlanders voelt zich nu eenzaam, een op de tien zelfs sterk eenzaam. Wetenschappers spreken van een welvaartsparadox: hoe meer materiële welvaart, hoe moeilijker mensen het hebben in mentaal opzicht. Deze trend doet zich in alle westerse landen voor. In Italië het sterkst, Nederland staat ergens in de middenmoot.

Tegelijk blijkt uit de statistieken dat mensen in toenemende mate in deze tijd op zoek zijn naar nieuwe ankers in hun leven. Er is een sterk groeiende behoefte aan zingeving. Zien we hier een compensatie van de ontkerkelijking?

Samenhang en proces

Dat al deze transities en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op het Rooms-katholieke kerkleven in het algemeen en op een plattelands-parochie als de onze in het bijzonder, lijdt geen twijfel. Maar de vraag is veel meer hoe de kerkgemeenschap erop anticipeert. Om te beginnen zien we in de cijfers en de trends dat de problematiek in onze kleine geloofsgemeenschappen meerdere dimensies kent: sociaal, cultureel, kerkelijk en financieel-economisch. Daarom is naar oordeel van de projectgroep een samenhangend pakket aan maatregelen nodig, waarmee op de verschillende probleem-aspecten kan worden geanticipeerd.

Tegelijk vraagt het om een procesmatige en behoedzame aanpak, om draagvlak te creëren en beslissingen eventueel tussen-tijds te kunnen bijstellen.

Deze visie kwam ook als gemene deler naar voren op de thema-avond van 3 oktober 2022, waar bestuursleden van de parochie en locatieraden gezamenlijk gebrainstormd hebben over de vitaliteit van onze parochie. De samenhang zal gevonden moeten worden in kostenreductie in het gebouwenbeheer, in het vrijwilligersbeleid en in het creëren van nieuwe vitaliteit. Dit laatste dient in de ogen van velen onlosmakelijk verbonden te zijn met het (actiever) uitdragen van de christelijke c.q. Rooms-katholieke boodschap, in woord en daad, en met meer maatschappelijke positionering, bijvoorbeeld door de kerk open te stellen voor lezingen, exposities en sociale en culturele activiteiten. Met andere woorden, haal de samenleving naar binnen, wees uitnodigend en gastvrij.

Vrijwilligers

Een belangrijk aandachtspunt vormen de vrijwilligers. Zij bepalen grotendeels de mate van vitaliteit. Zij zorgen voor de voortgang, het onderhoud, het beheer. Zonder hen valt het vliegwieltje van de organisatie stil. Door vergrijzing en de corona pandemie is hun aantal over de jaren heen gestaag afgenomen. Dit heeft effect op alle activiteiten van de parochie. Vraag is wanneer de kritische ondergrens is bereikt. Anders gezegd: de beheersbaarheid van de status quo neemt sterk af en nadert omslagpunten. Eenmaal eroverheen krijgt de neerwaartse trend een versnelling.

Uitgangspunten

Een van de uitgangspuntpunten die het kerkbestuur in z'n opdracht aan de projectgroep heeft meegegeven, is vitale instandhouding van de vijf geloofsgemeenschappen in 2030, hoe klein en grijs ook, al dan niet met kerkgebouw. Hierin schuilt ongetwijfeld het geloof en de hoop dat nieuwe impulsen worden gegeven. Maar of het haalbaar is? We zullen, hoe dan ook, als verstandige rentmeesters rekening moeten houden met de realiteit. De vraag is echter tegen welke condities. De problematiek is immers vanuit verschillende invalshoeken te benaderen: van conservatief behoudend tot direct radicaal anders. Wat vinden we belangrijk? Wat zijn onze uitgangspunten? Naast koele feiten spelen warme sentimenten een belangrijke rol.

Hoe cruciaal zijn de kerkgebouwen gevoelsmatig voor de parochianen? Moeten we het zoeken in maatwerk per geloofsgemeenschap, of ligt de oplossing in het collectief en de onderlinge samenhang binnen de parochie? De antwoorden op deze vragen zijn bepalend voor de scenariokeuzes, die het parochiebestuur en bisdom zullen moeten maken.

Zes scenario's

Hoe kan de parochie in deze turbulentie zorgen voor een beheersbare toekomst, specifiek ten aanzien van de gebouwen, wat echter – zoals hiervoor betoogt – niet los kan worden gezien van de vitaliteit van de gemeenschap en de maatschappelijke veranderingen? De Projectgroep heeft diverse scenario's tegen het licht gehouden, elk met z'n eigen uitgangspunten, voor- en nadelen en haalbaarheid. Uit de veelheid aan mogelijkheden heeft de projectgroep zes scenario's opgesteld, weergegeven in onderstaande tabel. Als referentie is als eerste het scenario 'handhaving van de status quo' beschreven. Het andere uiterste is het scenario van een puur zakelijke benadering, gericht op economische optimalisering. Er tussenin zijn verschillende variaties denkbaar. De projectgroep geeft geen voorkeursadvies voor een bepaald scenario, maar wil wel bedrukken dat voor een afgewogen pakket aan maatregelen uit verschillende scenario's geput kan worden en dat een communicatieproces met de parochianen en andere belanghebbenden van groot belang is voor de haalbaarheid en het draagvlak. De keus is aan het parochiebestuur en het bisdom.

Haalbaarheid scenario's per locatie

Hoe haalbaar zijn de verschillende scenario's per locatie? Elke plaats heeft z'n (on)mogelijkheden, kansen, voor- en nadelen. Echter, een kwantitatieve waardering is hierop lastig te geven, omdat diverse combinaties van scenario's denkbaar zijn en een complexe mix van factoren meespeelt. Daarbij is de invalshoek bepalend voor de waardering: waar bijvoorbeeld economische kansen liggen zouden er sociale, culturele of andere belemmeringen kunnen zijn. Of waar een scenario gunstig uitpakt voor een bepaalde locatie zou deze nadelig kunnen zijn voor het geheel van de parochie. De projectgroep heeft daarom gekozen voor een algemene kwalitatieve interpretatie van de zes scenario's per locatie.

	1	2	3
	STATUS QUO	BEHOEDZAAM VOORT	BOUWKUNDIG
OMSCHRIJVING	Dit scenario gaat ervan uit de huidige situatie zo lang mogelijk voort te zetten en bezittingen niet te verkopen. Periodiek wordt geëvalueerd hoe lang dit vol te houden is. Pijnlijke beslissingen worden vooruit geschoven of bij anderen (bijv. bisdom) gelegd.	Dit scenario lijkt sterk op 1. De houding is echter anders, namelijk nu geen keuzes maken waarvan je later spijt kunt krijgen. Wel actieve beheersing op kosten van beheer en onderhoud. Het kerkbestuur wacht op kansen die voorbij komen, bijvoorbeeld subsidie-programma's en/of samenwerkingen met (maatschappelijke) partijen uit de lokale gemeenschap	Dit scenario is een bouwkundige benadering, gericht op kosten-besparing en verduurzaming. Het concept gaat uit van het plaatsen van geïsoleerde wanden en (plafond)vloeren waardoor meerdere, kleinere ruimtes ontstaan. Aanvullend worden zonnepanelen op daken en/of belendende percelen geplaatst.
VOORDELEN	a. Vertrouwde omgeving blijft bestaan voor parochianen. b. Kerkgebouw behoud functie (en aanzien) in de geloofs- en dorpsgemeenschap. c. Gebouwen blijven in bezit. d. Gemeenschap/parochie kan snel anticiperen als er weer een periode van (kerkelijke) opbloei komt.	a. Zie scenario 1. b. Stap voor stap kosten beheersen. c. Door open houding naar andere (maatschappelijke) partijen in de gemeenschap is er meer kans op verbetering en vernieuwing.	a. In kleinere ruimtes komen mensen dichterbij elkaar te zitten. De sfeer wordt intiemer en het wij-gevoel sterker. Mogelijk vertaalt dit zich in kerkbezoek. b. Het energieverbruik daalt. c. Het kerkgebouw (functie en dorpsgezicht) blijft voor de gemeenschap behouden. d. De extra ontstane ruimtes kunnen verhuurd worden aan geïnteresseerde (maatschappelijke) partijen binnen de lokale gemeenschap. e. Tevens verkoop/verhuur van bijgebouwen zoals pastorieën.
NADELEN	a. Feitelijke situatie laat een sterk afnemend kerkbezoek en veel vergrijzing tegenover weinig verjonging zien. Vanuit dit oogpunt is dit scenario een sterfhuiskonstructie. b. Hoge kosten per bezoeker. c. Het krimpende/vergrijzende vrijwilligers-bestand komt onverantwoord onder druk te staan. Dit leidt tot onbeheersbare situaties en brengt extra risico's met zich. d. Een lege grote kerk werkt demotiverend voor het kerkbezoek. e. Geen stimuli en ruimte voor de gemeenschap zelf om initiatieven voor vernieuwing te ontplooien.	a. Zie scenario 1. b. Passieve houding werkt remmend op eventuele vernieuwingsdrang onder parochianen en potentiële samenwerkingspartners.	a. Naast bouwkundige zijn installatie-technische ingrepen nodig, voor verwarming, verlichting e.d. b. Dit alles vergt forse investering, met weinig c.q. geen terugverdiengaranties. c. Er ontstaat esthetische afbreuk aan het gebouw. d. De onderhoudskosten van het gebouw blijven gelijk. e. De druk op vrijwilligers blijft onverminderd hoog, of kan zelfs hoger worden. f. Voor verbouw is instemming nodig van (erven van) de architect die de kerk ontworpen heeft.
HAALBAARHEID	De grafieklijnen van de inkomsten en uitgaven geven een alarmerend signaal af: de rode cijfers komen in zicht. Dit is voor het eerst in tijden. Door de energiecrisis komt deze dreiging extra snel op de parochie af: in 2023 al. De kosten per bezoeker stijgen in hoog tempo, het minst met een relatief kleine kerk zoals in Schoonebeek of Weiteveen en het meest met een relatief grote kerk als van Coevorden, Steenwijksmoer en Nieuw-Schoonebeek.	a. Zie scenario 1. b. Om kosten te beheersen zijn duurzame toepassingen nodig, zoals zonnepanelen, slimme meters, isolatie, vloerwarming enz. Dit vraagt om grote investeringen. Kunnen deze worden terugverdiend? c. Verkoop/verhuur van bijgebouwen zoals pastorieën, is goed haalbaar.	a. Een eerste kosten-baten-analyse valt negatief uit. Dit maakt financiering moeilijk haalbaar. Subsidiefondsen dekken slechts een deel. b. Zonnepanelen vormen hierop een uitzondering. Deze hebben een relatief korte terugverdientijd. c. Drie van de vijf kerkgebouwen hebben monumentale status. Exterieur en interieur zijn beschermd. Dit legt grote beperkingen op aan verbouwmogelijkheden. In het bijzonder de unieke muurschilderingen in de kerk van Steenwijksmoer.

4	5	6	
PROCES	LOKALE COÖPERATIE	ZAKELIJK	OMSCHRIJVING
Dit scenario is een stap-voor-stap-proces met het kerkbestuur als regisseur en de parochianen als acteurs. Gericht op cohesie tussen de geloofsgemeenschappen, saamhorigheid op parochieniveau en kostenbesparing. Dit kan, om te beginnen, bevorderd worden doordat de gemeenschappen wisselend bij elkaar gaan kerken. De ene week in eigen dorp, de andere week bij 'de burens'. Gaande dit proces worden aanvullend de noodzakelijke keuzes gemaakt.	Het uitgangspunt van deze optie is een samenwerking aan te gaan met andere maatschappelijke dienstverleners c.q. kerkgemeenschap voor gezamenlijk gebruik van het kerkgebouw. Dus ook gezamenlijk investeren, verbouwen en beheren.	Een zakelijke benadering gaat louter uit van winstoptimalisatie en dus ook kostenreductie, zonder emoties en gevoelens over gebouwen. (Focus op mensen i.p.v. stenen.) In dat geval zou de Immanuel Parochie, gezien de kerkbezoek-cijfers, toekunnen met één kerkgebouw. De andere kunnen verkocht worden. In het uiterste geval worden alle verkocht en wordt de toevlucht gezocht in één of meer kleinere, gebruiksvriendelijke gebouwen.	OMSCHRIJVING
a. Meer kerkbezoek per viering. b. De energiekosten worden met 30 tot 40% verlaagd. c. Het wordt prettiger voor de personen die voorgaan en assisteren in de viering. d. Gebouwen blijven vooralsnog in bezit. e. Onderlinge saamhorigheid neemt toe. Versterkt bewustwording en het draagvlak voor het maken van noodzakelijke keuzes. f. Verlichting personele bezetting en minder druk op vrijwilligers. g. Pastoor kan vaker voorgaan. h. Grotere vieringen (bv. huwelijk en kerst) kunnen in 'eigen' kerk.	a. Kosten delen. b. Extra inkomsten. c. Nieuw positief imago. Kan nieuw elan genereren. d. Kerkgebouw blijft behouden voor de gemeenschap. e. Gezamenlijke inzet vrijwilligers.	a. Met de inkomsten uit de verkoop, kunnen de financiële reserves worden aangevuld. b. Enorme vermindering (> 70%) van de energie- en onderhoudskosten. c. Het kerkbezoek per viering neemt proportioneel toe. d. Prettiger voor de personen die voorgaan en assisteren in de viering. e. Verlichting van de personele bezetting. Minder druk op vrijwilligers. f. Pastoor kan vaker voorgaan. g. Kans op nieuw elan/vitaliteit.	VOORDELEN
a. Grotere reisafstanden voor de parochianen. b. Parochianen met een behoudzuchtige instelling en/of beperkte reismogelijkheden zullen kerkbezoeken overslaan. c. Parochiebreed zal de daling van het totale kerkbezoek waarschijnlijk verder doorgaan. d. Het onderhoud van de gebouwen blijft gelijk. e. Minder inkomsten uit collectes.	Zie scenario 3.	a. Grotere reisafstanden voor parochianen. b. Parochianen met een behoudzuchtige instelling of beperkte reismogelijkheden zullen kerkbezoeken overslaan. c. Minder inkomsten van collectes. d. In de betreffende gemeenschappen verdwijnt de functie van de kerk, mogelijk ook een beeld- en sfeerbepalend onderdeel van het dorpsgezicht. e. De sfeer van een viering in een niet-kerkgebouw zal voor veel parochianen wennen zijn. f. Het risico dat nog meer parochianen afhaken is reëel.	NADELEN
a. De haalbaarheid van dit scenario is relatief groot. b. Om praktische redenen zouden clusters gemaakt kunnen worden, bijv. Coevorden en Steenwijksmoer samen en Schoonebeek, Nieuw-Schoonebeek en Weiteveen samen. c. De beoogde saamhorigheid vraagt om aanvullende activiteiten. d. Aandacht voor coördinatie van het gezamenlijk reizen. e. Monitoring op de effecten, o.a. op het wekelijkse kerkbezoek. f. Ga hierover ook in gesprek met buurparochies!	a. Zie scenario 3. b. Dit vraagt om veel inzet op marktverkenning, overleg, coördinatie en projectontwikkeling. De parochie heeft hiervoor de middelen en menskracht niet. c. Mogelijke samenwerkingspartijen zijn schaars in regio Zuidoost-Drenthe.	a. De verkoop/ projectontwikkeling van de kerkgebouwen vraagt om specifieke kennis en netwerken. De parochie zal externe hulp moeten inroepen, mogelijk met steun van bisdom en gemeente (vanuit een gemeentelijke kerkenvisie). b. De vastgoedmarkt voor herbestemming van kerkgebouwen is in ZO-Drenthe klein. Een marktverkenning is nodig om de haalbaarheid van deze optie te kunnen inschatten. c. De gemeenten hebben in principe hun medewerking voor herbestemming toegezegd.	HAALBAARHEID

Waardering van de kerkgebouwen

Welke waarde hebben de kerkgebouwen in historische, stedenbouwkundige en sociaal-culturele zin voor hun omgeving?
Het bisdom heeft hiervoor een waarderingsmodel ontwikkeld, met 7 criteria:

- 1. Historische waarde = belang in en voor de geschiedenis van plaats, omgeving, regio.
- 2. Architectonische en architectuur-historische waarde.
- 3. Ensemblewaarde extern = de samenhang tussen het bouwwerk en zijn omgeving, bijv. bijgebouwen, kerkhof, beplanting.
- 4. Ensemblewaarde intern = de samenhang tussen gebouw en inrichting: kwaliteit van het interieur in zijn samengestelde delen.
- 5. Gaafheid / herkenbaarheid = authenticiteit van exterieur, interieur en ensemble. Zichtbaarheid van het oorspronkelijk ontwerp en de kwaliteit van latere ingrepen.
- 6. Zeldzaamheid = mate van eigenheid en bijzonderheid, speciaal in relatie tot de regio.
- 7. Ligging = situering in de stedenbouwkundige omgeving en in het landschap. Relatie tot beschermd dorps- of stadgezicht, natuurgebied.

Locatie	Historische waarde	Architect. waarde	Ensemble omgeving	Ensemble intern	Gaafheid Herkenbaarheid	Zeldzaamheid	Ligging
Steenwijksmoer <i>H. Franciscus</i>	B	A	A	A	A	B	B
Coevorden <i>H. Willibrordus</i>	B	B	C	B	B	C	B
Schoonebeek <i>H. Nicolaas</i>	D	B	D	D	B	C	B
Nieuw-Schoonebeek <i>H. Bonifatius</i>	D	B	A	B	B	D	A
Weiteveen <i>OLV Koning van de vrede</i>	B	A	A	A	A	B	B

Waardering van de kerkgebouwen van de Immanuel Parochie

- A = hoge waarde
- B = positieve waarde
- C = matige waarde
- D = indifferent, niet relevant

Haalbaarheid scenario per locatie

De projectgroep heeft gekozen voor de volgende algemene kwalitatieve interpretatie van de zes scenario's per locatie.

Steenwijksmoer **H. Franciscus**
Het meest voor de hand liggende scenario voor de locatie Steenwijksmoer is scenario 2, behoedzaam voortgaan, in combinatie met scenario 4: een samenwerking met Coevorden kan besparingen opleveren, met name in de energiekosten. Ook te overwegen is de niet essentiële bezittingen, zoals de onderwijzerswoning en onbebouwde gronden in het dorp, te verkopen. Het kerkgebouw is in goede staat maar heeft beperkte mogelijkheden voor bouwkundige aanpassingen (scenario 3).
De mogelijkheden voor lokale coöperatie (scenario 5) zijn beperkt door de geringe omvang van het dorp, de aanwezigheid van een dorpshuis en de afwezigheid van andere kerkgemeenschappen. Scenario 6 heeft het risico dat de hechte geloofsgemeenschap uiteenvalt. Tevens zal verkoop en herbestemming van het kerkgebouw waarschijnlijk erg moeilijk te zijn.

Coevorden **H. Willibrordus**
De 'parochiale' omvang en positie van locatie Coevorden pleiten voor een combinatie van scenario 1 en 2, d.w.z. voor behoud of zelfs uitbreiding van de kerkfunctie. De kerk heeft hiervoor voldoende fysieke capaciteit. Een nadeel is de beperkte parkeerruimte.
Daarentegen bieden de ligging en economische dynamiek van de stad goede kansen voor herbestemmingen, zij het dat de monumenten-status hiervoor belemmeringen opwerpt. De nabijheid v de PKN-kerk biedt mogelijkheden voor gedeeld gebruik van een kerkgebouw.

Schoonebeek **H. Nicolaas**
De Nicolaaskerk in Schoonebeek ligt centraal in de Immanuelparochie en kan met 2 diensten per weekend alle parochianen herbergen die nu één van vijf locaties bezoeken. Gezien de ligging in een woonwijk is hergebruik (woningbouw) ook mogelijk. Het zakelijk scenario 6 is in beide uiterste situaties mogelijk in Schoonebeek.
Scenario's 2 en 4 zijn ook goed toepasbaar. Samenwerking met andere geloofsgemeenschappen (scenario 5) is voor de hand liggender in de de kerk van de andere geloofsgemeenschap.

Nieuw-Schoonebeek **H. Bonifatius**
Voor Nieuw-Schoonebeek is het meest aannemelijke een combinatie van de scenario's 2 en 4. De huidige situatie handhaven en met enige regelmaat vieringen combineren met andere locaties. Er is ruimte genoeg voor kerkgangers, dan wel parkeergelegenheid. Er is de laatste jaren veel geïnvesteerd in nieuwe ketel en dubbele beglazing. Er is geen andere kerk in het dorp om mee samen te werken. Deze locatie ligt decentraal t.o.v. Coevorden en Steenwijksmoer, echter centraal tussen Weiteveen en Schoonebeek. Deze locatie heeft procentueel de meeste parochianen en dit aantal is stabiel.

Weiteveen **OLV Koning van de Vrede**
Voor Weiteveen zouden scenario's 1 t/m 4 kunnen, maar 1 valt in principe af. Voordeel van Weiteveen is dat het een niet al te grote kerk is waar men eenvoudig kleine ruimtes kan realiseren. De kerk is de laatste jaren gerenoveerd en in de nabije toekomst niet al te veel onderhoud. De locatie ligt decentraal van Coevorden maar tussen Schoonebeek en Nieuw Schoonebeek in. Herbestemming is wat lastiger i.v.m. monumenten-status. Weiteveen heeft relatief veel vrijwilligers waaronder voldoende kosters en misdienaars en nog 3 koren.

Hoofdstuk 8

Aanbevelingsbrief

Aan het parochiebestuur van de Immanuël Parochie
Sint Jansstraat 10
7741 HB Coevorden

Januari 2023,

Geacht Parochiebestuur,

In april 2022 is de Projectgroep Gebouwenplan van de Immanuel Parochie van start gegaan om invulling te geven aan de vraag van het Bisdom Groningen Leeuwarden om een bijdrage te leveren aan het Gebouwbeleid van het Bisdom over de toekomst van de (kerkelijke) gebouwen in het Bisdom. De Projectgroep biedt hierbij het advies aan: **“Op zoek naar nieuwe vitaliteit”** d.d. januari 2023.

De Projectgroep heeft uit het adviesrapport de volgende negen aanbevelingen voor u geformuleerd.

1. Met dit rapport wil onze projectgroep u helpen keuzes te maken voor de toekomst van de kerkelijke gebouwen van uw/onze parochie. Maar om draagvlak en een zo groot mogelijke haalbaarheid voor uw keuzes te verkrijgen, is er meer nodig. Wij adviseren u op basis van dit rapport een open dialoog aan te gaan met de belanghebbende doelgroepen, met name de parochianen. Hierbij hoort een procesmatige aanpak, waarin behoedzaam stappen voorwaarts worden gezet en tussentijds bijgestuurd kan worden.
2. Organiseer daarom, alvorens u keuzes maakt, een gedachtenwisseling met onder meer de locatieraden, over de zes toekomstscenario's. Neem vervolgens een voorlopig standpunt in ten aanzien van de vervolgstappen en de te nemen maatregelen. Hanteer dit als de input voor het overleg met het bisdom en de communicatie met de parochianen komend voorjaar.
3. Formeer een taskforce en geef deze de opdracht zorg te dragen voor de verdere voortgang, zoals het overleg met de gemeenten, de communicatie met de parochianen, markt- en subsidieverkenningen enzovoort. Spreek een frequentie en methodiek af voor periodieke rapportage van de taakgroep richting uw bestuur (c.q. een stuurgroep).
4. Breng uw voorlopige standpunt en beslissingen naar buiten middels een bericht in het parochieblad en vervolgens middels een persbericht.
5. Herbestemming en herontwikkeling van kerkelijk vastgoed vraagt om specifieke kennis en personele inzet. Dit kan een te grote opgave voor de vrijwilligers van de parochie worden. Bepleit daarom bij het bisdom het opzetten van een collectief expertisebureau dat voor alle parochies:
 - a. kennis ontwikkelt en deelt op gebied van herontwikkeling van kerkelijk vastgoed,
 - b. het voortouw neemt in de uitvoering/financiering van herbestemmingsprojecten.

pagina 1(2)

6. Bepleit bij het bisdom het uitgangspunt dat parochiegrenzen geen belemmering vormen voor vitaliteit bevorderende maatregelen, specifiek op gebied van kerkelijk vastgoed. Met andere woorden, hou bij het zoeken naar oplossingen ook de parochiegrenzen tegen het licht.
7. Continueer actief het overleg met de gemeenten Emmen en Coevorden. Bepleit bij de gemeenten de ontwikkeling van een zogenaamde Kerkenvisie, een planologisch en financieel beleid voor behoud en herontwikkeling van kerkelijk vastgoed. Sluit hiervoor samenwerking met andere gezindten niet uit. Om te komen tot zo'n 'Kerkenvisie' zou een regionale conferentie van betrokken kerkbesturen en andere stakeholders een goede start zijn.
8. Ontwikkel vitaliteit bevorderende actieprogramma's, specifiek gericht op de drie prioritaire doelgroepen, te weten jeugd, ouderen en vrijwilligers.
9. Ontwikkel een actieprogramma om kerk-verwante cultuur en maatschappelijke thema's binnen de kerk c.q. de parochie te halen. Te denken valt aan lezingen, exposities, concerten e.d. Zoek hierbij de samenwerking met relevante politieke en maatschappelijke partijen.

Wij wensen u veel wijsheid bij dit verdere proces.

Hoogachtend,

Herman van der Veen, Steenwijksmoer

Henk Oortmann, Coevorden

René Wittendorp, Schoonebeek

Harrie Schepers, Nieuw-Schoonebeek

Ronald van Veen, Weiteveen

pagina 2(2)

